

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

Articul. II. De Veritate, & Falsitate Propositionum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

est æternus; sic resolvitur: *Deus est æternus, & nihil à Deo distinctum æternum est.* Hæc autem: *Non solus homo est animal;* ita exponitur: *Vel homo non est animal, vel etiam aliquid aliud ab homine distinctum est animal.*

ARTICULUS II.

De Veritate, & Falsitate Propositionum.

484. **V**ERITAS variè considerari potest. Alia enim est *Veritas transcendentalis*, quæ etiam *veritas rerum* nuncupatur. Hæc convenit omni enti, estque ejus cognoscibilitas. Alia est *Veritas in significando*, quæ est conformitas signi cum re significata. Alia est *Veritas in præstandis promissis*, quæ rectiùs fidelitas dicitur. Alia est *Veritas in loquendo*, quæ est conformitas loquelæ cum idea interna mentis; hæc meliùs appellatur veracitas. Alia est *Veritas intellectualis*, vel *artificialis*, quæ est conformitas actûs cum regula artis. Alia est *veritas moralis*, quæ est conformitas actûs cum prudenti dictamine, & potiùs est moralis bonitas. Alia denique est *Veritas formalis*, sive *cognitionis*, quæ est conformitas actûs intellectûs cum objecto. *Falsitas* huic opposita dicitur difformitas actûs ab objecto. Veritas hæc ultimo loco posita, & falsitas, de quibus hic quæstio est, iudicio mentali, & interno propriè Conveniunt; quia tamen propositio ad manifestandum iudicium instituta est, veritatem quoque, aut falsitatem participat. Illa est conformitas propositionis cum

cum objecto; Hæc verò est propositionis ab objecto difformitas. Quamvis autem agendum hic tantum foret de veritate, & falsitate propositionis; non tamen absque utilitate fore iudicabam, si, quæcunque de veritate & falsitate in logica dicenda veniunt, huc transferrem; ita tamen, ut plurima principalius de iudicio intelligantur. Discutiam proinde hic *primò*, quid physicè, quid metaphysicè veritas sit, quid falsitas? *Secundò*, An actui sit essentialis? *Tertiò*, an suscipiat magis, & minùs? *Quartò* an actus semel verus transire in falsum possit? *Quintò*, quæ sint regulæ ad dignoscendam veritatem in propositione relucentem?

§. I.

Quid sit Veritas, quid Falsitas?

485. *Dico*. Veritas formalis in concreto, & physicè spectata est ipse actus connotans objectum sic se habens, ut ille enuntiat. Est hæc doctrina conformis menti D. Augustini, qui *lib. de vera religione cap. 36.* ita scribit: *Cui manifestum est falsitatem esse, quâ id putatur esse, quod non est; intelligit eam esse veritatem, quæ ostendit id, quod est.* Idem asserit Aristoteles, qui *in post-prædicamentis*, ita habet: *Ex eo, quod res est, vel non est, propositio vera, vel falsa est.* Ex his advertes, quod Veritas formalis, quæ etiam logica dicitur, sit relatio, & quidem prædicamentalis. *Relatio* est, quia omne conforme alicui conforme est. *Prædicamentalis* autem est,

quia actum denominari verum, actui cuiusque est contingens. *Fundamentum* hujus relationis est actus. *Ratio fundandi* est repræsentatio objecti, sic se habentis. *Terminus* est ipsum objectum, cui actus est conformis. *Forma relativa* est conformitas actûs cum objecto, ut est in se; in hac consistit veritas, si in abstracto, & metaphysicè spectetur. Ex his colliges, de veritate formali haud aliter differendum esse, quàm supra in *art. 5. de Prædicamentis*, locuti sumus de relatione. Quod de veritate hætenus dictum est, hoc ipsum de falsitate cum proportionem statuendum.

486. *Obj.* Terminus sæpè non existit, & tamen propositio vera est; ergo veritas non est relatio prædicamentalis; hæc enim requirit terminum actu existentem. *Prob. Ant.* Plures propositiones de præterito veræ sunt, & tamen earum terminus non existit; ergo. *R. D. Ant.* Et tamen terminus non existit realiter physicè, & pro nunc. *C.* Non existit objectivè & pro tunc. *N.* Nimirùm terminus in propositione de præterito actu existit; in propositione autem de præterito existit pro tempore præterito, pro quo propositio enuntiat. *Inst. 1.* Denominatio veri est denominatio extrinseca; ergo veritas physicè non consistit in actu. *Prob. Ant.* Denominatio veri habetur à forma extrinseca, scilicet à sic se habentia objecti; ergo. *R. N. utrumque Ant.* Nam denominatio veri non est à sic se habentia objecti; sed à conformitate actus cum objecto sic se habente. Hæc autem conformitas

tas posito aliquo extrinseco resultat, & recipitur in ipso actu. *Inst.* 2. Actus iudicii essentialiter repræsentat objectum; ergo non dicit prædicamentalem duntaxat relationem ad objectum. *R. D. Ant.* Essentialiter repræsentat objectum repræsentationis, & simpliciter. C. Objectum verificationis, & ut est in se. N. *Inst.* 3. Si filius non existat actu, & physicè, etiam non existit relatio paternitatis; ergo nec existit relatio veritatis, si objectum non existat actu. *R. N. Conf. Disp. est.* Quia relatio paternitatis est relatio physica & realis, qua Pater refertur ad filium à se genitum, sic autem referri non potest, nisi filius existat. Econtra relatio veritatis est relatio intentionalis, & conformitatis cum objecto, quæ haberi potest, etsi terminus, sive objectum actu physicè non existat. Nam actum esse conformem objecto, nihil aliud est, quam actum repræsentare objectum sicuti est, quod fieri nihil implicat, etsi objectum actu physicè non detur; alioquin nulla daretur veritas de præterito, vel futuro. *Inst.* 4. Dum dico: *Chimæra implicat*, actus est verus, & tamen objectum ejus nequidem objectivè existit; ergo. *R. D. Ant.* Objectum non existit, objectivè, ut aliquid reale C. ut aliquid per fictionem apprehensum, & repræsentatum. N. *Inst.* 5. Objectum est sæpè divinum, & corporeum, actus verus autem est humanus, & spiritualis; ergo non requiritur, ut actus verus sit conformis objecto. *R. D. Conf.* Ut sit conformis objecto physicè, & in essendo C. ut sit conformis intentionaliter, & in repræsentando.

tando. N. Sicut necesse non est, ut actus repræsentans *animal*, quoad suam entitatem sit animal; ita nec requiritur, ut actus repræsentans infinitum, aut divinum, sit entitativè infinitus, & divinus; quandoquidem veritas formalis non est conformitas physica, sed intentionalis, sive in repræsentando.

§. II.

An Veritas sit actui essentialis?

487. *Nota.* Quæstio hæc non est de veritate radicali, quæ est perfectio actûs, vi cujus ipse exigit esse verus, vel ratione principii indefectibilis, ut fit in actibus supernaturalibus & divinis; vel ratione objecti immutabilis, ut fit in his actibus: *Deus existit. Homo est animal rationale &c.* sed *status quæstionis est* de actibus iis, qui sunt à principio ad verum, & falsum indifferente, & præcipuè circa objectum contingens, ac mutabile; an scilicet his veritas formalis, & actualis ita intrinseca, & essentialis sit, ut propter exigentiam suam intrinsecam falsi esse non potuerint?

488. *Dico.* Veritas actui non est essentialis. *Ratio est:* Quia veritas actui secundum se sumpto adesse potest, vel abesse, salvâ ejus essentiâ. Nam hic actus: *Sultanus dormit*, ex supposito verus, potuisset elici tunc, quando *Sultanus non dormiebat*, quo casu fuisset falsus. Ergo. Hæc conclusio de veritate formali non tantum tenet in iis actibus, qui objectum contingens habent,
&

& mutabile; sed etiam in iis, ubi objectum immutabile est, & necessarium. Nam immutabilitas hæc respectu actûs præcisè se habet per accidens; quandoquidem actus nec ex ratione generica cognitionis, nec ex ratione repræsentationis exigit objectum sic se habens, sicut ipse enuntiat; alias à nullo actu veritas separabilis foret. Quod de veritate hîc conclusum est, id ipsum cum proportione falsitati facilè applicabis.

489. *Obj.* Veritas est relatio transcendentalis actûs ad objectum, quia implicat veritatem esse sine objecto; ergo veritas est actui essentialis. *R. D. Ant.* Veritas est relatio transcendentalis ad objectum repræsentationis. *C.* Ad objectum verificationis. *N.* Nimirum omnis actus iudicii debet habere aliquod objectum; quia essentialiter affirmat aliquid, vel negat; sed objectum non necessariò ita se habet, ut actus enuntiat. *Inst. 1.* Objectum verificationis est illud, quod actus affirmat, vel negat; sed actus ad ejusmodi objectum dicit relationem transcendentalem; ergo. *R. N. maj.* Nam objectum verificationis est illud, quod ita se habet, ut actus enuntiat. *Inst. 2.* Actus est essentialiter conformis objecto verificationis; ergo. *Prob. Ant.* Non est essentialiter difformis; ergo. *R. N. Conf.* Actus per essentiam suam nec est conformis, nec difformis objecto sic se habenti; sed præscindit ab utroque: sicut homo per essentiam suam nec est barbatus, nec imberbis. *Inst. 3.* Veritas physicè spectata est ipsa entitas actûs;

actûs;

actûs; ergo. *R. D. Ant.* Est entitas actûs absolutè sumpta. *N.* Respectivè sumpta. *C.* Forma relativa etsi intrinseca sit subjecto, illi tamen essentialis non est. *Inst. 4.* Album est essentialiter album; ergo etiam verum est essentialiter verum. *R. D. Ant.* Album ut album. *C.* Album materialiter tale, & quod est album. *N.* Eodem modo actus verus, ut verus est essentialiter verus; sed præsens quæstio est tantum de actu vero secundum se, & qui verus est. *Inst. 5.* Quilibet actus iudicii est essentialiter affirmativus; ergo etiam essentialiter verus, vel falsus erit. *R. N. Cons. Disp. est,* quia affirmatio, vel negatio est ipsa tendentia actûs, quæ est purè ab intrinseco, & ipsi essentialis. Econtrà denominatio veritatis, vel falsitatis formalis non est ipsa tendentia actûs ab intrinseco proveniens, & manens sive objectum ita se habeat, sive non; sed est denominatio dependens ab extrinseco, sive ab objecto sic se habente; quod autem objectum ita se habeat, est actui secundum se per accidens. *Inst. 6.* Sicut affirmatio, & negatio est ipse actus; ita etiam veritas, vel falsitas est ipse actus; ergo. *R. N. τὸ sicut.* Nam affirmatio, & negatio sunt ipse actus absolutè sumptus; Veritas autem, vel falsitas est actus respectivè tantum sumptus. *Inst. 7.* Iudicium æquè dividitur in verum & falsum, ac dividitur in affirmativum, & negativum; ergo. *R. N. Ant.* Nam divisio prima est divisio subjecti in accidentia, sicut dum divido hominem in album, & nigrum. Posterior autem divisio est divi-

divisio generis in species. Ex his advertes actum verum, & falsum non differre specie essentiali, sed accidentali. *Inst.* 8. Actus habentes diversa objecta differunt specie essentiali; sed actus verus, & falsus diversa habent objecta; ergo differunt specie essentiali; cum actus ab objectis specificentur. *R. D. Maj.* Habentes diversa objecta representationis, h. e. quorum unus aliquid aliud affirmat, vel negat, quam alter *C.* diversa objecta verificationis, h. e. quorum unus affirmat rem, uti est, & alter eandem rem aliter affirmat, ac est. *N.* Hi actus v. g. *Petrus est homo, Paulus est planta* differunt specie essentiali, non ideò, quia primus est verus, alter verò falsus; sed ideò quia circa diversa objecta versantur. *Inst.* 9. Omnis actus necessariò vel est verus, vel falsus; ergo. *R. D. Ant.* Extrinsicam exigentiam actus. *N.* Ob extrinsicam necessitatem contradictoriorum, vel ratione objecti, quod necessariò ita se habet, vel non ita se habet. *C. Inst.* 10. Bonitas, vel malitia est essentialis actui; ergo & veritas, vel falsitas. *R. D. Ant.* Bonitas *radicalis*, quæ desumitur ab objecto essentialiter bono, vel à principio supernaturali &c. *C.* Bonitas *formalis*, quæ est conformitas actus cum dictamine rationis. *N.* Nam idem actus jam conformis dictamini, in aliis circumstantiis potest esse difformis; igitur hæc bonitas illi essentialis non est.

§. III.

An unus actus possit esse verior, vel falsior altero?

490. *Nota.* Non quæritur: An unus actus possit verior esse *radicaliter*; certum enim est, actus Dei, & actus supernaturales fidei, ratione principii, vel etiam ratione objecti veriores esse actibus humanis, quorum principium fallibile est, vel objectum contingens. Nec quæritur: an actus verior esse possit altero, aut falsior *extensivè*; nulli enim dubium est, quòd actus dicens, viginti currunt, ex supposito, quòd 30. currant, propiùs accedat ad verum, quàm actus dicens, decem currunt. *Status proinde quæstionis est:* An veritas, vel falsitas *formaliter*, & *intensivè* suscipiat magis, & minùs? sive, an unus actus *intensivè*, & *formaliter* verior, aut falsior esse possit altero?

491. *Dico.* Nec veritas, nec falsitas suscipit magis, & minùs. *Ratio primæ partis est:* Quia veritas formalis est adæquata, & omnimoda conformitas actûs cum objecto sic se habente; nam actus ut verus sit, eodem prorsus modo repræsentare debet objectum, quo illud se habet; sed adæquata & omnimoda conformitas cum objecto sic se habente non suscipit magis, & minùs; aliàs esset adæquata conformitas, & non esset; ergo. *Ratio secundæ partis est:* Quia falsitas consistit in difformitate actûs cum objecto, ut est in se, sive in carentia omnimodæ conformitatis cum objecto, ut est in

in se; sed carentia omnimodæ conformitatis non suscipit magis, & minùs: Nam, ex supposito, quòd *decem currentibus* actus unus asserat: *novem tantum currunt*; alter verò dicat: *quinque tantum currunt*; uterque falsus est, non ideò præcisè, quia unus affirmat cursum novem hominum, & alter cursum hominum quinque; sed ideò, quia uterque actus numerum denarium à cursu excludit, id quod uterque æqualiter præstat; igitur tota diversitas inter ejusmodi actus materialis tantum est, & extensiva, quatenùs prior ad plura se objecta extendit, posterior ad pauciora.

492. *Obj. 1. contra 1am partem.* Omnis qualitas suscipit magis & minùs; sed veritas est qualitas; ergo. *R. 1.* Majorem falsam esse, constat ex n. 403. *R. 2. D. maj.* Omnis qualitas physica, quæ est per gradus augibilis. *C.* Etiam qualitas metaphysica, & resultans in actu, ex sic se habentia objecti, qualis est veritas. *N.* *Inst. 1.* Unus actus potest esse melior, certior, & evidentior altero; ergo etiam verior. *R. N.* *Cons. Disp. est:* Quia *bonitas* non tantum desumitur à conformitate cum regula morum, sed etiam dependet à circumstantiis, à fervore operantis, ab intentione &c. quæ crescere possunt. *Certitudo* autem non est necessariò omnimoda adhæsiò ad objectum, sed ob motiva, & rationes jam plures jam pauciores, jam graviores, jam minùs graves incrementum suscipit. *Evidentia* denique non est necessariò summa claritas; sed sicut objectum jam clariùs, jam minùs clarè

clarè proponi intellectui potest ; ita etiam evidentia jam clarior , jam minùs clara esse potest. *E*contra veritas est omnimoda conformitas actus cum objecto sic se habente ; quæ certè magis & minùs non suscipit , aliàs non erit omnimoda. *I*nst. 2. Potest unus actus esse perfectior altero ; ergo & verior. *R. D. Ant.* In iis , quæ admittunt incrementum C. quæ incrementum non admittunt. N. *I*nst. 3. Hi actus : *Deus est : Christus est verè realiter præsens in Eucharistia ;* sunt veriores , quàm hi : *Petrus existit : Turca à Persis victus est &c.* ergo. *R. D. Ant.* Sunt veriores *radicaliter* ratione principii , verò objecti C. *Formaliter* N. Eodem modo actus quo Deus dicit : *Petrus pervenit ad cælum.* verior est *radicaliter* , quàm actus , quo id ipsum sempronius v. g. affirmat , non autem *formaliter*. *I*nst. 4. Actus dicens : *Canis est animal latrabile.* verior est , quàm actus dicens : *Canis est animal.* ergo. *R. D. Ant.* Verior est *intensivè* & *formaliter*. N. Verior est *extensivè* , quia plures formalitates objecti exprimit. C. *I*nst. 5. Præmissæ sunt veriores , quàm conclusio ; quia hæc vera est propter præmissas ; *Propter quod autem unumquodque tale , illud magis tale ;* ergo. *R. D. Ant.* Sunt veriores *causaliter* C. *formaliter*. N. Eodem modo explicandum est allatum axioma. Alii dicunt , illud intelligendum duntaxat esse de causa finali , quia finis magis diligitur , quàm media , quæ ad finem assequendum adhibentur , & propter eum diliguntur. *I*nst. 6. Actus verus est imago , & similitudo ob-

objecti, sed una imago potest objecto esse conformior; ergo. *R. D. Maj.* Est imago, & similitudo adæquata, & omnimoda C. inadæquata, & aliqualis. N. *Inst. 7.* Falsitas, & veritas sunt contraria; sed hæc suscipiunt magis & minus; ergo. *R. D. Maj.* Sunt contraria physica, quæ fiunt per additionem gradûs ad gradum N. sunt contraria logica. C.

493. *Obj. 2. contra 2dam partem.* Unum mendacium est majus altero; ergo & unus actus falsior altero. *R. D. Ant.* Est majus altero philosophicè N. moraliter, & Theologicè ratione culpæ, vel damni, vel aliarum circumstantiarum, à quibus in moralibus etiam desumitur malitia actûs. C. Ad hæc mentiri, & falsum dicere non est omninò idem; mendacium enim est locutio contra mentem; Actus verò dicitur falsus, si enuntiet aliter, ac objectum est in se. *Inst. 1.* Una propositio falsa esse potest ex pluribus capitibus, quàm altera; ergo erit falsior. *R.* Sequitur tantùm, quod esset falsior *extensivè*, vel *radicaliter*; non autem *intensivè*, & *formaliter*. *Inst. 2.* Falsitas est inæqualitas; sed inæqualitas suscipit magis & minus; ergo & veritas. *R. 1. N. Maj.* Inæqualitas enim convenit quantitati; sed falsitas non est quantitas, sed qualitas propositionis. *R. 2.* Etiam minor falsa est; licet enim inæqualitas *extensivè* magis & minus suscipiat, non tamen *intensivè*. Ut dictum est n. 400.

§. IV.

An actus de vero in falsum transire possit?

494. *Nota.* Verbum, sive copula in propositione essentialiter significat tempus. Ex hoc confectaneum est, quod mutatis temporis differentiis, mutetur quoque ipse actus, specie saltem inadæquatâ. Est autem in hac thesi duplex tempus distinguendum: Aliud dicitur *Tempus subjecti*, estque illud, quo propositio profertur. Aliud *Tempus objecti* appellatur, estque illud, quod verbum propositionis repræsentat tanquam objectum. Repræsentatur prætereâ tempus duplici modo; nempe *determinatè*, vel *indeterminatè*. *Determinatè* repræsentatur, quando copula unum, aut plura instantia determinata significat. v. g. *Petrus instanti A. vigilat*, vel *Petrus Instanti A. & B. vigilat*. *Indeterminatè* repræsentatur, quando copula nullum certum instans denotat. v. g. *Petrus aliquo instanti legit*. His positus *status questionis est*. An actus in materia contingente, qualis est v. g. hic: *Petrus studet*, semel verus, in falsum mutari possit, & vicissim?

495. *Dico.* Actus semel verus nequit transire in falsum. Ita Oviedo, Arriaga, Suarez, Lusit. *Ratio est* 1. Quia actus iudicii continuari per plura instantia non potest; Cùm enim actus iudicii, ut infra tradetur, in indivisibili annutu, vel abnutu consistat, instantaneus est. *Si dicas*, admittendum hoc esse, ut quæstioni sit locus. Respondeo, tanti quæstionem hanc facien-

faciendam non esse, ut in ejus gratiam falsum suppositum admittatur. Verum permissio etiam falso hoc supposito, cum authoribus supra citatis aliisque recentioribus bene multis assero, actum semel verum in falsum transire non posse, idque hoc argumento evinco: Sit hæc propositio: *Petrus scribit*. Vel ergo sensus hujus propositionis est iste: *Petrus aliquo tempore scribit*, & tunc semel vera, semper erit vera, modo unico instanti scribat, quodcumque illud sit; sicut hæc propositio: *Aliquod animal est in foro*, semper vera est, modo unicum animal sit in foro, quodcumque illud sit. Vel sensus præfatae propositionis est. *Petrus per duo instantia collectivè sumpta scribit*; & sic semper erit falsa, modo unico instanti non scribat, quia propositio non enuntiat, ut objectum est in se. Vel sensus dictæ propositionis est hic: *Petrus nunc scribit*, & sic præsens instans significat, adeoque pro secundo instanti non erit propositio eadem; quia non amplius habet idem objectum repræsentationis. Vel si contendas esse propositionem eandem, tunc certè in secundo etiam instanti pro primo significabit; adeoque si pro primo fuerit vera, manebit vera, sive pro secundo instanti Petrus scribat, sive non. Accedit Authoritas D. Augustini, qui in *Psal.* 108. inquit: *veritas immortalis est, veritas incommutabilis*. Et S. Anselmus in *Monologio* c. 17. hæc habet: *cogitet, qui potest, quando incepit, aut quando non fuit hoc verum, scilicet; quia futurum erat aliquid, aut quando desinet, & non erit hoc verum, scilicet, quia præteritum erit aliquid.* Gg 2 496.

496. *Obj.* Veritas, & falsitas est actui accidentalis, ergo potest ab eo abesse tum veritas, tum falsitas. *R. D. Conf.* Potest ab eo abesse veritas absolutè, & antecedenter. C. Potest abesse consequenter, & ex hypothesi, quòd ei semel veritas inest. N. Nimirum veritas consequenter est accidens inseparabile, sicut esse visum, esse cognitum. *Inst. 1.* Aristoteles, & D. Thomas sunt contrarii huic sententiæ. *R.* Loquuntur de propositione vocali, vel scripta, non autem de mentali, de quâ hic agitur. Si verò contendas, eos de propositione mentali fuisse locutos; tunc (verba sunt P. Jacobi Channeville) veritati non consentiunt. Si postules disparitatem, cur propositio vocalis, aut scripta de vera in falsam transire possit, non autem mentalis? laudatus modò author assignat hanc: Eòquod mentalis determinetur ad tempus, illudque adsignificet; vocalis verò, vel scripta indifferens sit ad omne tempus; adeoque hæc propositio: *Petrus scribit*, in primo instanti, Petro scribente, erit vera, in secundo autem, Petro non scribente erit falsa. *Inst. 2.* Tempus in dicta propositione: *Petrus scribit* sumitur præcisivè; ergo poterit adhuc ex vera in falsam transire. *R.* Permisso antecedente N. *Conf.* Quia ad verificationem propositionis præcisivè enuntiantis sufficit, si vel unicum individuum sub termino præcisivo contentum sic se habeat; ad ejus falsificationem autem requiritur, ut nullum sic se habeat; nam propositio præcisiva in materia contingenti æquivaleret dis-

juncti-

junctivæ. Inde sequitur, quòd hæc propositio: *Petrus scribit*, modò in aliquo instanti scribat, semper vera sit, & si in nullo instanti scribat, semper sit falsa.

497. *Reflexio* I. Objectum hujus actûs: *Petrus scribit*, non tantùm est scriptio Petri, sed etiam tempus per verbum importatum. II. Idem actus nequit simul verus esse & falsus, respectu ejusdem objecti. Quia aliàs objectum verificativum simul esset, & non esset, quod implicat. III. Nec dantur actus nec veri, nec falsi; quia objectum verificativum necessariò vel est, vel non est, & nequit nec esse, nec non esse. IV. Propositiones, quas insolubiles vocant, impossibiles sunt, & implicatoriae, nisi in sensu accommodo accipiantur. E. G. *Fiam Philosophus, si Plato verum dixerit*; dicat deinde Plato: *Non fies Philosophus*. Hæc propositio erit implicatoria, nisi prima: *Fiam Philosophus, si Plato verum dixerit*, intelligatur cum exceptione sic: *Excepto eo, si præcipiat, ut non fiam philosophus*.

§. V.

Quenam sint Regulæ ad dignoscendam veritatem, & falsitatem propositionis?

498. Dico. Regula Prima generalis, & ab objecto desumpta est hæc: Ad veritatem propositionis qualiscunque requiritur, ut omnia dentur eo modo, ac tempore, ut propositio enuntiat. Ad falsitatem sufficit, si vel una pars non ita se habeat. Sic falsa est hæc: *Petrus diligen-*

ligenter studet, si vel sola diligentia desit. *Ratio est:*
Quia bonum ex integra causa, malum ex quo-
libet defectu.

499. *Secunda est:* Affirmativa propositio in materia necessaria semper vera est; quia identitatem prædicati cum subjecto, quæ necessario datur, affirmat. Econtrà propositio negativa in ejusmodi materia semper falsa est, ob rationem contrariam. In Materia autem impossibili propositio affirmativa semper falsa; negativa verò semper vera est; quia hæc identitatem prædicati cum subjecto negat, quæ in materia impossibili nunquam datur; illa verò eam affirmat. Denique in materia contingenti propositio affirmativa vera, aut falsa esse potest, quia identitas prædicati cum subjecto, quæ est contingens, affirmari potest, tunc quando non datur, vel quando datur, ac vicissim negari. Idem intellige de propositione negativa in materia contingenti.

500. *Tertia est:* Propositio in materia necessaria asserit realem subjecti cum prædicato identitatem, & ex conditione duntaxat subjecti existentiam. E. G. Sensus propositionis: *Homo est animal rationale*, est hic: *Quandocunque existit homo, est identificatus cum animali rationali*; Hinc propositio hæc vera foret, etsi nullus existeret homo. Idem dicendum est de propositione negativa in materia impossibili. *Si dicas:* Hæc propositio, *Deus est justus*; est in materia necessaria, & tamen affirmat existentiam subjecti; ergo hæc regula non tenet. R. D. *Conf.* Hæc regula non tenet in iis propositionibus, in
qui-

quibus subjectum est indifferens ad existendum N. in quibus subjectum indifferens ad existendum non est. C. Allegata regula de iis tantum subjectis procedit, quæ existere possunt, vel non existere. Ex his colliges, quod posita in objectione propositio non ideò subjecti existentiam affirmet, quod sit necessaria, sed quod subjectum necessario existat.

501. *Quarta est*: Affirmativa propositio *de secundo adjacente*, ut vera sit, requirit existentiam subjecti; si autem sit negativa, requirit ejus non existentiam. *Ratio est*: Quia existentia subjecti per affirmativam expressè affirmatur, per negativam verò negatur. Quodsi autem propositio sit affirmativa *de tertio adjacente*, & in materia contingenti, plerumque requiritur existentia subjecti, & prædicati pro eodem tempore per copulam importato, & identitas eorundem inter se secundum id, quod important in recto. *Ratio est*: Quia ejusmodi propositiones præfata omnia affirmant. E. G. Hæc propositio: *Petrus est Logicus*; sic resolvenda est: *Petrus existit, & aliquis Logicus existit, & Petrus est identificatus cum aliquo Logico*. Hæc & similes propositiones vel ex unius capitis defectu falsificari possunt; vel enim non existit subjectum, & dicuntur propositiones *de subjecto non supponente*; vel non existit prædicatum, & vocantur propositiones *de prædicato non supponente*; vel denique sunt defectuosæ ex defectu identitatis prædicatum inter & subjectum, quam tamen propositio affirmativa asserit. Hæc tamen

nolim intelligas de propositione universali affirmativâ; nam hæc in materiâ contingenti non affirmat existentiam subjecti secundum omnem suam latitudinem sumpti. e. g. Hæc propositio: *Omnis Philosophus studet*; non habet hunc sensum: *Omnis Philosophus possibilis defacto existit, & studet.* Hæc enim resolutio necessariò falsa foret, cum omnes Philosophi possibiles, utpote infiniti, nunquam dari possint. Igitur sic resolventa est ultima propositio: *Existit saltem unus, aut alter Philosophus, & ille, vel hi omnes, de facto existentes, student.* Quodsi nullus existeret Philosophus, propositio foret *de subjecto non supponente*, & esset falsa, quia supponeret aliquem statum subjecti, quem illud non habet. Dixi suprâ: *plerumque requiritur existentia subjecti.* Nam aliud accidit in propositionibus de prædicato intentionali, v. g. *Abraham est cognitus.* Item in propositione de copula distracta, vel ampliata, v. g. *Cicero est oratorum Princeps.* Item in propositionibus, in quibus negativum est prædicatum, vel præteritum, vel futurum, v. g. *Domus est destructa. Anti-Christus est nasciturus. Quadrans præterit.* Patet in his non requiri subjecti existentiam saltem realem, & physicam.

502. *Quinta est:* Propositio negativa in materia contingente *de 3tio adjacente* vera esse potest ob defectum existentiae unius, aut utriusque ex rectis, vel si inter prædicatum & subjectum non sit identitas. Sic hæc propositio: *Anti-Christus non est crudelis*, vera est præcisè ideò, quia non datur existentia subjecti; cujus
ratio

ratio est, quia disjunctivè resolvenda est sic:
Vel Anti-Christus non existit, vel non existit cru-
delitas, vel Anti-Christus non est subjectum cru-
delitatis. Ut autem propositio disjunctiva vera
 sit, sufficit, si vel unicum membrum ita se ha-
 beat, ut enuntiat propositio. Adde, quod,
 si data propositio negativa falsa esset, ejus con-
 tradictoria, quæ hæc est: *Anti-Christus est cru-*
delis, foret vera; quod tamen dici nequit, cum
 sit de subjecto non supponente.

503. *Sexta est:* Propositio copulativa, ut ve-
 ra sit, omnes propositiones simplices, ex qui-
 bus componitur, veræ sint necesse est. Hinc
 propositio hæc: *Et Petrus, & Paulus, & reli-*
qui Philosophi student, falsa est, si vel solus Pe-
 trus Philosophus non studeat. *Ratio est,* quia
 ejusmodi propositio singularum propositionum
 simplicium objecta ita se habere implicite asserit.
 Adde, quod, si præcedens propositio vel uni-
 co Philosopho non studente vera esset; simul
 vera esse posset ejus contradictoria, quæ est
 hæc: *Vel Petrus, vel Paulus, vel alius Philoso-*
phus non studet.

504. *Septima est:* Propositio disjunctiva ut
 vera sit, sufficit, si una propositio in ea conten-
 ta sit vera. Sic vera est hæc: *Vel Petrus legit,*
vel Paulus legit, si solus Petrus legat; nec ob-
 est ejus veritati, si uterque legat, nisi particu-
 lam *vel* exclusivè accipias, ita, ut involvat *tò*
Tantum, tunc enim utroque scribente falsa erit.

505. *Octava est:* Propositio conditionalis
 affirmativa vera est, si inter conditionem, &

conditionatum detur connexio, posito, quòd hæc existant, nec requiritur actualis eorum existentia. Sic vera est hæc propositio: Matth. II. *Si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere penitentiam egissent.* Adverte, hanc regulam intelligendam esse de conditionalibus propriè talibus: Nam conditionales disparatæ veræ sunt, si conditionatum positâ conditione existat, licet nulla detur inter conditionem & conditionatum connexio, aut dependentia. v.g. *Si Turca dormiet, pluet.*

506. *Nona est:* Ad veritatem causalis requiritur utriusque simplicis propositionis veritas, & insuper, ut una sit causa alterius, aut inter utriusque objectum infallibilis sit connexio. Ad ejus falsitatem autem sufficit, si vel unum horum deficiat. *Ratio est:* Quia causalis affirmativa hæc omnia affirmat, estque æquivalenter copulativa.

507. *Decima est:* Ad veritatem modalis non sufficit, ut prædicatum, quod affirmatur, subjecto insit, vel ut illud, quod negatur, à subjecto absit; sed insuper necessarium est, ut eodem modo insit, aut absit, quo inesse, aut abesse affirmatur vel negatur. Hinc propositio hæc: *Petrum currere est necesse*, etiam Petro currente falsa est, quia, licet dictum verum sit, modus tamen fallit. Toletus hic benè advertit, propositionem modalem veram ita esse veram, ut falsa esse non valeat; & falsam, ita esse falsam, ut non possit esse vera: Eoquòd objectum principa-

cipale modalis sit ipse modus, qui si dicto semel conveniat, non potest ei non convenire, nec potest non repugnare illi, si semel repugnet: igitur nulla modalis, quàm talis, in materia contingenti esse valet.

508. *Undecima est.* Ad veritatem exponibilium requiritur veritas exponentium. Hoc ut meliùs intelligas, adverte. 1. Quòd propositio *Exclusiva*, si affirmativa sit quoad signum, æquivalet copulativæ; hinc juxta copulativarum regulas supra positas dirigi debent. Si verò sit negativa quoad signum, æquivalet disjunctivæ, ejusque regulas sequitur. 2. Etiam propositio *exceptiva*, quoad veritatem sequitur regulas copulativarum, disjunctivarum, sicut exclusiva; Nam eodem ferè modo, ac Exclusiva, exponitur. 3. Ut *Reduplicativa* affirmativa vera sit, necesse est, ut terminus reduplicatus subjecto conveniat, ut prædicatum etiam sine reduplicatione de subjecto verificetur; aliàs negabitur propositionis suppositum: & denique ut terminus reduplicatus aliquo modo ratio sit, cur subjecto prædicatum conveniat. *Ratio est:* Quia hæc omnia ita se habere propositio reduplicativa affirmans enuntiat, exponiturque *copulativè*. Vid. n. 483. Si autem negativa sit, exponitur *disjunctivè*. Hinc veritas vel falsitas Reduplicativæ propositionis ex regulis copulativarum, vel disjunctivarum dignoscenda est.